

LKL:n kunniajäsenen Gösta Waselius 90 *vuotta*

Kangasniemen Taimi, viime kesänä poisnukkuneen kunnia-puheenjohtaja Jaakko Kangasniemen leski, muistutti talvel-la Inarin Kuukkelissa liiton kunniajäsenen Gösta Waseliuksen täyttävän 90 vuotta 22.2.2016. Vein Göstalle lahjaksi uunituoreen LKL:n nimikkopuukon.

Gösta oli silminnähdyn mielissään lahjasta, ja kertoi ripustavansa sen pyhähousujensa vyöhön.

– Silloin, kun minut kutsuttiin liiton kunniajäseneksi, niin mietin, että en ole tätä kyllä

millään lailla ansainnut, aloitti Gösta pitkän, yli 65 vuoden mittaisen juttutuokion.

– Olen noita vuosia mielessäni kerrannut, ja mietin sitten, että kyllähän minä kuitenkin aloitin sen homman – ja toteutin. Toisena kesänä jo vähän paremmin varustautuneenakin.

Hallituksen perusteluina Göstan kutsumiselle kunniajäseneksi oli Waseliuksen sisarus-sarjan Lemmenjoen kultaryntäyksen aikana tekemä työ kultamaille kerääntyneen yhteisön arjen ja työolojen parantamiseksi mm. liikenneyhteyksiä ja tavarantoimitusta kehittämällä.

Lapin markkoja keräämässä

– Sodan jälkeen olin ensin miinanraivauksessa, ja sitten mentiin velipoika Nissen kanssa Jäniskosken voimalaitoksen työmaalle. Nisse jäi Lappiin töihin vielä vuonna -46, Lapin markkoja keräämään. Sillä sai rahaa helpommin kuin etelässä.

– Itse olin lavastemiehenä Kansallisteatterissa. Siitä se oli hyvä homma, että näyttämömiehet sai kesältäkin palkkaa vaikkei ollut töitä. Ei ne työajat iltanäytösten vuoksi kuitenkaan sopineet poikamiehelle. Jäin pois, mutta tulivat kotoa hakemaan takaisin toiseksikin talveksi.

– Nisse tuli joulunviettoon etelään, ja ilmoitti että hän ei enää jää etelään. Sovittiin, että lähdän mukaan vahtimaan, kun Nisse oli melko altis houkutuksille.

Oltiin Nissen kanssa lillapankissa; kaikki tulot oli yhteisiä, mutta menoista ei tarvinnut pitää velipoikien kesken niin tarkkaa kirjaa. Neljä kuukautta oltiin reissussa, vappuna tultiin takaisin.

Helsingissä ensimmäisenä hommana ostettiin yhdessä 500-kuutioinen Norton-moottoripyörä.

– Kapteeninkadulla Rööperissä oli metalliverstas. Kullervo Kone-Korhonen tuli sinne teettämään kultaränniin rihlat. Se annettiin Nissen hommaksi.

Niittaamalla, ei hitsaamalla. Muuten ei tule riittävän suorat, komensi Korhonen. Se sanoi rumasti kelle vain.

Pomo sanoi, että ihan outo homma, saa Korhonen itse selittää suoraan Nisselle.

Rihloista tuli hyvät ja Korhonen kysyi Nisseä kultahommiin Lemmenjoelle.

– Korhosella oli suuret suunnitelmat, Morgamon työmaa antoi aluksi niin hyvin. Yksikin 6 x 8 metrin monttu antoi 1250 g kultaa, eikä ollut syvät ne maat. Siitä se iski se konekiima.

Nisse oli kesäkuun ensimmäisenä Inarissa. Gösta painui heinäkuussa kaverin kanssa moottoripyörillä perään.

– Pitkä valkea viiva näkyi luikertelevan tunturin rinnettä ylös; ei perhana, jos se neuvottu

Gösta ja Nisse Waselius olivat töissä Morgamin Kultalassa Korhonen & K:lla vuonna 1950. Valmista kaljaa kannetaan Morgam-ojan taakse kellariin jäähtymään. Kuva: Gösta Waseliuksen arkisto

Kittilän ratsutie menee tuonne saakka, niin ei bensa riitä. Käännyttiin Illestijoelta takasin. Se valkeana luikerteleva tie oli Joenkielisen tunturin kesälliset lumilaikut. Kaveri lähti takaisin etelään.

– Soitin siskolle etelään: lähetä lisää rahaa puhelinsiirtona Inarin Postiin.

Solojärveltä kuski keräsi veneen täyteen ja vei Lemmenjoelle. Matkailijoita enimmäkseen – viikkohan minunkin piti siellä vain olla.

– Moottoripyörän jätin Inariin seinää vasten räystäään alle, ja Kultasatamaan repun ja ajohaalarin. Minut pantiin heti montulle pumppun varteen pitämään kaivumonttua kuivana. Oli se itaraa hommaa, mutta innostuin silti kultahommista.

Viiden minuutin harkinta-aika

Postinkuljetuksen säännöllinen järjestäminen tuotti hankaluuksia. Monet paikalliset ajoivat Lemmenjoella tilauskyytejä, mutta kukaan ei suostunut ajamaan säännöllisesti postia Inarista Kultahaminaan.

– Huoli pyörästä siellä räystäään alla painoi, ja kun Kullervo Korhonen lähti kylille hommaamaan kultamiehille postimiestä, hypäsin matkaan. Korhonen kävi matkan varrella joka talossa, jossa oli vene ja moottori.

Mutta ei kyytimiestä Njurgalahdesta, eikä Äivihjärveltä. Ei innostuneet lusmalaiset Paadarilla, eikä Vallen Sammeli Solojärveltä. Ketujoki, ei. Sikovuonoon, Korppila: ei. Ei kukaan.

– Sain Nortonin suojaan. Takasin tullessa Korhonen harmitteli, että kyllä se sitten niin kävi ettei saatu postimiestä. Möläytin, että jos minulla olis vene, minähän kyllä alkaisin. Kullervo ei noteerannut.

Varttia vaille kuus aamulla Kullervo herätti minut Pellisen kanssa: myydään sulle vene ja moottori 100 000 mk:lla, maksat kun jaksat. 5 minuuttia aikaa päättää.

– Perhana, sen kuin alat, sanoi Nisse. Et tuossa pumppun varressa vanhene.

Korhonen määräsi taksan: turisti 2000 mk, kultamiehet 1500 mk.

– Muutaman reissun jälkeen alettiin rahataamaan myös tavaraa. Kuivan kelin taksa ja tulvataksa erikseen. Kultamiesten postista liitto korvasi 20 000 mk koko kesältä, lisämaksu paketista.

– Kultamiehet antoivat muistilapun matkaan. Kaikki hoiti maksun, jos ei rahassa niin kullassa. Hiput ja hienokulta oli samanhintaisia.

Syksyllä, kun ajettiin viimeinen reissu, oli vene jo maksettu. 22 reissua ajoin sinä kesänä.

– Muutama satatonninen oli velipojan kanssa yhteisessä kassassa.

Pieni koju ja halpaa makkaraa

– Kerran joku heilutti huivia rannassa, tyttölapsi olisi vielä tulossa kyytiin. Tytön isä oli Puskulla kaivamassa. Istutin sen vastapäätä työkalupakin päälle.

Aamuyöstä joella oli kosteaa ja kylmää. Kaivoin repusta termarin esiin ja join kahvia – etelän mies. Annoin työllekin, sillä huulet vilusta sinisenä. Kiitti minua ja joi. Koukkasi vettä Paadarista, että huuhtelee kupin. Sinne meni: kotona on termarin hattuja, käy sieltä.

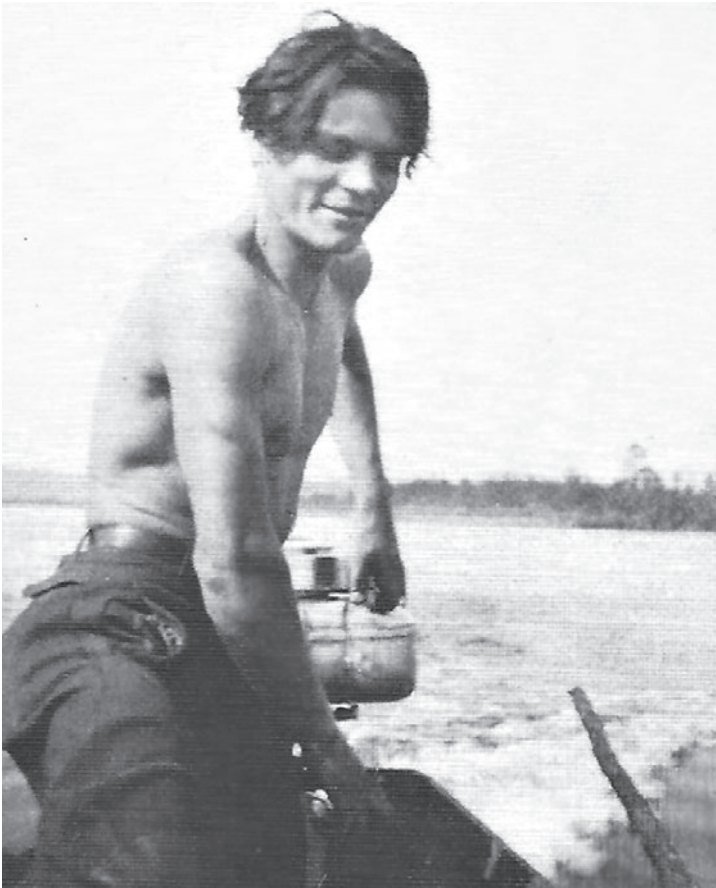
Menin termarin hatun hakemaan matkustajakodilta, ja sillä reissulla täällä vieläkin ollaan. Syksyllä painuttiin Nissen kanssa kuitenkin etelään.

– Kolme viikkoa kerkesin myydä nakkeja Rööperissä.

Gösta oli postinkuljetuksen ohella huolehtinut myös kulta- ja rahalähetyksistä.

– Tehtiin ihan viralliset paketit siellä ja Helsingin osoite päälle. Siellä oli sinettilakkaa ja leimasin, jolla lähetys sinetöitiin. Vakuutettuna lähetettiin, ja rahaa tuli aika rutosti takaisinpäin. Taberman Yrjönkadulla osti kultaa rajattomasti.

– Niiden arvolähetysten vuoksihan minä sain nimismieheltä ostoluvan Lahti-sotilaspiis-tooliinkin.

Gösta Waselius vuonna 1951 ajamassa linjalla Sukovuono-Kultahamina. Alla Petronella ja kourassa 12-hevosvoimainen Archimedes. Kuva: Gösta Waseliuksen arkisto

pöytä, kivirumpu. Loppukevät meillä meni siinä Korhosen Hullu-Jussin kuljetussavotassa Lemmenjoelle.

– Lopulta Nissen kanssa kuitattiin ne Korhosen saatat lumeen. Joitakin kymppitonnejä sinne jäi.

Korviketta ja kultaa

Palvelut Lemmenjoen kultamailla paranivat toisena kesänä. Gösta ja Nisse perustivat Kultalaan kaupan ja huoltokeskuksen. Postimoottorikuljetus kulki kaksi kertaa viikossa.

– Nakkikärryiltä tullessa oli kirje odottamassa, se tyttö oli sen kirjoittanut: Inarissa kiertää huhu että olet toisen kultamiehen postituksessa kuitannut 20 000 mk ulos, etkä ole tilittänyt.

Kello oli 4. Kuudelta piti lähteä nakinmyyntiin.

– Seitsemältä lähti juna pohjoiseen. Konstaapeli Kososen luona Inarissa huhun liikkeelle laittanut mies tunnusti: kyllä minä itse sen kuitasin ja join rahat.

– Minulta meni työpaikka ja matkakulut. Kivusta ja säystä vaadin korvauksen, tai vien asian käräjille. Jäin Inariin hommiin Hillevin isälle, Etualan Uunolle. Tukkihommiin, kotivävyksi. Tammikuussa takaisin Helsinkiin.

– Oltiin siellä taas Nissen kanssa Kullervo Korhoselle hommissa. Valmistettiin sirkkeli-

Helsinkiä filatelisti kirjoitti Göstalle, että suunnittelisi postimerkin ja antaisi sen Lemmenjoen yksityisen postilinjan käyttöön. Toinen innokas postimerkeilijä oli ehdottanut, että erikoispostimerkkiin laitettaisiin kullankaivajien ”mascotin” Neiti Sylvia Petronellan kuva.

– Kahdenkymmenen markan merkit otettiin käyttöön ja rahat niistä ohjattiin liitolle. Sillä sai kirjeen postiin Inariin.

Liiton oma postimerkki ehti olla käytössä vain kesällä 1951. Asia kantautui Posti- ja lennätinhallituksen korviin, ja Göstaa uhattiin ankarilla rangaistuksilla, ellei toiminta lopu välittömästi. Merkit lähetettiin takaisin niiden tekijälle, ja posti kulki taas valtion omilla merkeillä.

– Toisena kesänä Nisse ei mennyt enää

montulle, vaan ajoi hevosella ja kumipyöräkär-
ryillä rahtia Morgamille ja muualle.

Gösta sahasi Inarin ja Lemmenjoen väliä
postirepussa kultaa, välillä rahaa. Haaksirikkou-
tui täyden turistilastin kanssa myrskyssä
Muddusjärven Tsurminiemeen. Piti Nissen
kanssa kaivajat jokapäiväisessä leivässä ja sian-
läskissä.

Nainen käsivarresta toi säkin salakuljetet-
tua Gevalia-kahvia: ota tai jätä. Löysäsi takka-
poron metsään ja katosi hihna olalla. Rajamie-
het kohta perässä, näkkileipää ostivat ja kahvia
kyselivät. Niille tarjottiin korviketta.

Venekyytien loppu

– Vuonna -52 minun rahtitarjous oli 20 mk
kuivakeli, 18 tulva-aikaan.

Vallen Anttikin oli tehnyt tarjouksen,
Hummerkosken rengit oli siinä osakkaina.

Se agitoitiin äänestykseen; Valle oli luvan-
nut 18 markkaan kuivalla kelillä.

– Antti voitti. Korhonen ja Pellinen talut-
tivat minut sivummalle: anna periksi.

En antanut. Olympiavuosi, turisti tulee
kyllä Lappiin.

Pärjään sitten niiden kyydeillä – osasin kie-
liäkin. Ja kyllä niitä turisteja ootettiin.

– Mutta eihän niitä tullut. Yksi ainoa po-
rukka saksalaisia lehtimiehiä.

Meni nollille, mutta ei se Antinkaan hom-
mista tullut mitään.

Immosen Yrjö alkoi ajaa postivenettä.

– Kolmannen veneen olin ristinyt Petro-
nellaksi. Sillä pystyi ajamaan matalassakin,
Guttormin veljekset ajoivat sillä Utsjoen kir-
kon punatiilet Karigasniemestä Mantojärvelle
Utsjokisuun kautta. Myin sen Yrjölle. Tein
hanttihommia, olin jouten.

Syksyllä Nisse lähti, ja muutti Kanadaan.

Kultahommien loppu

Immosen Yrjö toi Pellisen alas Lemmenjoelta.
Se oli maannut pitkällään veneen pohjalla koko
matkan. Oli keväällä jo tullut, ootteli sitä kok-
kityttöä. Meni sekaisin. Kävi silloinkin kaikki
postiautot vastassa.

– Olin saanut uuden letukan ja oltiin ap-
pelan takapihalla rivissä valokuvaa varten. Kuu-
lui huuto, anoppi huusi: tulkaa auttamaan,
Jukka kuristaa Uunoa. Yritin mennä väliin,
mutta hengenvälitys oli lopulta lähellä minulla-
kin. Ilves-puukon se oli lyönyt kaulaan, eikä
kuristanut.

– Sen Pellisen tapauksen jälkeen kultahom-
mat jäi kerrassaan.

Nautin kyllä siitä joesta, ja siitä että sai
koetella rajojaan. Ja ihmisistä.

– Mutta kulta ei jäänyt vaivaamaan yhtään.

Tuli muuta. Patotyömaita, rumpuhommia
Utsjoella. Mutka Ruotsissa.

– Suunnittelin, että hankin perheasunnon,
mutta en saanut.

Osuuspankki oli ahne, ja anopilta meni
Uunon puutavaraliike konkurssiin. Matkusta-
jakoti ja asuntokin meni. Vaimo oli huolissaan
äidistään.

Sirkkelimiehenä, talonmiehenä, savotoilla.
Taksirenkina ja Rajakosken voimalatyömaalla.
Se oli sitä aikaa.

– Sitten sain kyläpoliisi Kiiskisen ja nimis-
mies Hongan puolloilla liikenneluvan.

Talven olin ollut savotalla Solojärvellä, ja
jouduin Helsinkiin käräjille todistamaan savot-
takaverin puolesta.

Kaveri lähti tyytyväisenä Lappeenrantaan,
minä Konelan Popeda-myyntiin.

Kermanvärinen Popeda. Ja ajoja riitti.

– Värikäs oli mulla ollut elämänalku, ennen
kuin tulin tänne Inariin. Oli tullut eletyksi
hyviä hetkiä ja sitten niitä huonojakin.

– Silloin Korhosen Hullu-Jussin siirtoke-
väänä kun Ojakankaan kanssa hiihdettiin Jä-
kälä-äytsistä Morgamille... Oli loppukevät.
Aurinko, hihat kääritty ihan ylös. Täysin ty-
ven.

Hiljainen tunturinlaki. Lumikide putosi
pienen matkan, kuulin senkin äänen.

– Ajattelin; Jumala, jos suinkin mahdollis-
ta, anna minun jäädä tänne.